Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS KENDELSE (Tredje Afdeling)

12. juli 2012*

»Præjudiciel forelæggelse — procesreglementets artikel 92, stk. 1 — søgsmål anlagt af ofre for massakrer mod en medlemsstat som ansvarlig for handlinger begået af dens væbnede styrker i krigstid — Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder — Domstolen åbenbart inkompetent«

I sag C-466/11,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunale ordinario di Brescia (Italien) ved afgørelse af 25. juli 2011, indgået til Domstolen den 9. september 2011, i sagen:

Gennaro Currà m.fl.

mod

Bundesrepublik Deutschland,

procesdeltager:

Repubblica italiana,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne J. Malenovský (refererende dommer), E. Juhász, T. von Danwitz og D. Šváby,

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: A. Calot Escobar,

efter at have hørt generaladvokaten,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

Kendelse

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af EU-traktaten, EUF-traktaten og artikel 17, 47 og 52 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem italienske statsborgere og Bundesrepublik Deutschland vedrørende disse statsborgeres påstand om erstatning for skader, som de har lidt i forbindelse med, at de selv eller personer, som de er arveberettigede efter, blev deporteret under Anden Verdenskrig.

Retsforskrifter

3 Følgende fremgår af artikel 28 i Wienerkonventionen om traktatretten af 23. maj 1969:

»Medmindre en anden hensigt fremgår af traktaten eller er fastslået på anden måde, binder dens bestemmelser ikke en deltager med hensyn til nogen handling eller kendsgerning, som fandt sted, eller nogen situation, som ophørte at bestå, forud for datoen for traktatens ikrafttræden for denne deltager.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

4 I sin dom af 6. november 2003 i sagen Ferrini, der blev offentliggjort den 11. marts 2004, fastslog Corte suprema di cassazione, at en italiensk statsborger kunne sagsøge Bundesrepublik Deutschland ved de italienske retter med påstand om erstatning for skader, som den pågældende havde lidt som følge af at være blevet deporteret, idet Bundesrepublik Deutschland, henset til grovheden af de forbrydelser, som var blevet begået mod nævnte statsborger, ikke kunne påberåbe sig den retlige immunitet, som følger af folkeretten.

5 Efter denne dom anlagde sagsøgerne i hovedsagen sag ved Tribunale ordinario di Brescia med påstand om, at Bundesrepublik Deutschland skal betale en rimelig erstatning for tvangsarbejde eller deportation, som enten de selv eller personer, som de er arveberettigede efter, har været ofre for.

6 Den 23. december 2008 anlagde Bundesrepublik Deutschland sag mod Repubblica italiana ved Den Internationale Domstol med den begrundelse, at Repubblica italiana har tilsidesat det folkeretlige princip om staters retlige immunitet.

7 I afventning af Den Internationale Domstols dom vedtog Repubblica italiana lov nr. 98/2010 af 23. juni 2010 om hasteforanstaltninger vedrørende fremmede staters immunitet for de italienske retter og vedrørende valget af repræsentative organer for italienere i udlandet (GURI nr. 147 af 26.6.2010), som suspenderer foranstaltningerne til gennemførelse af dommen mod Bundesrepublik Deutschland, idet denne foranstaltning skal ophøre, når nævnte domstols dom offentliggøres.

8 Henset til den internationale sammenhæng og vedtagelsen af nævnte lov, samt ud fra den opfattelse, at de tyske og italienske retter havde tilsidesat de internationale regler, som sikrer de italienske borgeres rettigheder, herunder chartrets artikel 17 og 47, anmodede sagsøgerne i hovedsagen Tribunale ordinario di Brescia om at forelægge sagen for Domstolen.

9 Bundesrepublik Deutschland finder, at den i henhold til folkeretten har retlig immunitet, hvilket er blevet bekræftet i flere medlemsstater, i flere domme afsagt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og i De Forenede Nationers konvention om staters retlige immunitet og deres ejendom, som FN's generalforsamling vedtog den 2. december 2004. Bundesrepublik

Deutschland har hertil tilføjet, at søgsmålet ikke kan antages til realitetsbehandling, idet Repubblica italiana i medfør af fredstraktaten af 1947 har givet afkald på at fremsætte erstatningskrav over for Bundesrepublik Deutschland.

10 Den forelæggende ret, som finder, at sagsøgerne i hovedsagen skal gives medhold i deres søgsmål, har anført, at anmodningen om præjudiciel afgørelse omhandler spørgsmålet om immunitetsindsigelsen i forhold til EU-retten, dvs. Lissabontraktaten og chartret. Den forelæggende ret har endvidere anført, at den ønskede fortolkning, for så vidt som den omhandler to medlemsstater, gør det muligt for den at behandle spørgsmålet om Bundesrepublik Deutschlands immunitet.

11 Tribunale ordinario di Brescia har derfor besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er det [af den tyske stat] påberåbte privilegium i form af immunitet i civile sager for de italienske domstole vedrørende sagens faktiske omstændigheder, som siden den 11. marts 2004 (Ferrini-dommen [afsagt af Corte suprema di cassazione]) ikke længere har kunnet gøres gældende, samt aftalen [med den italienske regering undertegnet i Trieste den 18. november 2008] om at indlede en sag ved Den Internationale Domstol ([sag] nr. 143/2008 General List) og den italienske lovgivning vedrørende spørgsmålet, [der fremgår af] lov nr. 98/2010, som udelukker fuldbyrdelsen af italienske domme vedrørende alvorlige forbrydelser mod menneskeheden, henset til Bundesrepublik Deutschlands internationale forpligtelser (bl.a. artikel 2 og artikel 5, stk. 2, i [overenskomsten om Tysklands gæld indgået i London den 27. februar 1953]), i strid med artikel 6 [TEU] og med [chartrets] artikel 17, 47 og 52 […]?

2) Indebærer anvendelsen af artikel 7 i [lov af 22. maj 1910 om Det Tyske Riges ansvar for sine tjenestemænd] (Reichsbeamtenhaftungsgesetz) (Bundesgerichtshofs dom af 26.6.2003, III ZR 245/98, [og] Bundesverfassungsgerichts dom af 15.2.2006, 2 Bvr 1476/03) vedrørende krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden, som, i strid med artikel 2 i […] overenskomsten […] om Tysklands gæld, udelukker EU-statsborgere fra retten til at rejse erstatningskrav mod Bundesrepublik Deutschland, en tilsidesættelse af sagsøgernes rettigheder i henhold til [chartrets] artikel 17 og 47 […] i perioden indtil den 11. marts 2004 (Ferrini-dommen [afsagt af Corte suprema di cassazione]), og strider påberåbelsen af en forældelsesfrist derfor mod de fællesskabsretlige forpligtelser og specifikt mod artikel 3 [TEU] og artikel 4, stk. 3, sidste afsnit, [TEU] og princippet non conceditur contra venire factum proprio?

3) Er indsigelsen om immunitet over for retsforfølgning for sagsøgte, Bundesrepublik Deutschland, i strid med artikel 4, stk. 3, sidste afsnit, [TEU] og artikel 21 [TEU], eftersom den udelukker sagsøgtes civilretlige ansvar i henhold til de fælles EU-retlige principper (artikel 340 [TEUF]) for brud på folkeretten (forbud mod slaveri og tvangsarbejde) over for statsborgere i en anden medlemsstat?«

Om Domstolens kompetence

12 I henhold til artikel 92, stk. 1, og artikel 103, stk. 3, i Domstolens procesreglement kan Domstolen, når det er åbenbart, at den ikke har kompetence til at behandle en anmodning om præjudiciel afgørelse, efter at have hørt generaladvokaten, træffe afgørelse ved begrundet kendelse uden at fortsætte sagens behandling.

13 Med de præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den indsigelse om immunitet i civile sager, der følger af folkeretten, som Bundesrepublik Deutschland har påberåbt sig for de italienske retter, således som denne indsigelse finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen efter såvel national ret som lov nr. 98/2010, er i strid med artikel 3 TEU, artikel 4, stk. 3, TEU, artikel 6 TEU, artikel 340 TEUF og chartrets artikel 17, 42 og 52.

14 Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af artikel 5, stk. 2, TEU, at Den Europæiske Union kun handler inden for rammerne af de beføjelser, som medlemsstaterne har tildelt den i traktaterne, med henblik på at opfylde de mål, der er fastsat heri, og at beføjelser, der ikke er tildelt Unionen i traktaterne, forbliver hos medlemsstaterne.

15 Det følger endvidere af fast retspraksis, at Domstolen inden for rammerne af en præjudiciel forelæggelse i medfør af artikel 267 TEUF kun kan fortolke EU-retten inden for grænserne af de kompetencer, som den er blevet tildelt (jf. dom af 5.10.2010, sag C-400/10 PPU, McB., Sml. I, s. 8965, præmis 51, og kendelse af 14.12.2011, forenede sager C-483/11 og C-484/11, Boncea m.fl. og Budan, præmis 32). Domstolen har navnlig ikke kompetence i medfør af artikel 267 TEUF til at udtale sig om fortolkningen af bestemmelser i international ret, som er bindende for medlemsstaterne uden for EU-rettens rammer (dom af 27.11.1973, sag 130/73, Vandeweghe m.fl., Sml. s. 1329, præmis 2).

16 I det foreliggende tilfælde omhandler tvisten i hovedsagen et erstatningskrav, som er fremsat af statsborgere i en medlemsstat mod en anden medlemsstat for faktiske omstændigheder, der fandt sted under Anden Verdenskrig, dvs. inden oprettelsen af De Europæiske Fællesskaber.

17 Den forelæggende ret har imidlertid ikke fremlagt nogen forhold, som påviser, at Domstolen har saglig kompetence. Den forelæggende ret har for det første anmodet Domstolen om at fortolke det generelle folkeretlige princip om staters immunitet og overenskomsten om Tysklands gæld, som Unionen ikke er part i, og for det andet om at vurdere, om disse to medlemsstaters lovgivning og handlinger, henset til denne fortolkning, er forenelige med forskellige bestemmelser i TEU-traktaten, TEUF-traktaten og chartret.

18 Unionen skal ganske vist udøve sine beføjelser under overholdelse af folkeretten (jf. analogt dom af 24.11.1992, sag C-286/90, Poulsen og Diva Navigation, Sml. I, s. 6019, præmis 9, og af 21.12.2011, sag C-366/10, Air Transport Association of America m.fl., Sml. I, s. 13755, præmis 123). Domstolen skal således anvende folkeretten og kan være nødt til at fortolke visse folkeretlige regler, men kun inden for rammerne af de kompetencer, som den er blevet tildelt af medlemsstaterne.

19 Der er dog intet, som tyder på, at den i hovedsagen omhandlede situation kan falde ind under EU-rettens anvendelsesområde og dermed heller ikke under de folkeretlige regler, som har betydning for fortolkningen af EU-retten. Domstolen har derfor ikke kompetence til at fortolke og anvende de folkeretlige regler, som den forelæggende ret ønsker at anvende på nævnte situation.

20 Domstolen bemærker desuden i denne forbindelse, at for så vidt angår fortolkningen og anvendelsen af princippet om staters immunitet inden for rammerne af et erstatningskrav fremsat af statsborgere i en stat mod en anden stat for faktiske omstændigheder, der fandt sted under Anden Verdenskrig, har de to medlemsstater, der er omhandlet i hovedsagen, indbragt sagen for Den Internationale Domstol uden at bestride dens kompetence. Denne domstol har erklæret sig kompetent og har afsagt en dom vedrørende sagens realitet den 3. februar 2012.

21 Det følger af det ovenstående, at det er åbenbart, at Domstolen ikke har saglig kompetence til at besvare de præjudicielle spørgsmål.

22 Selv hvis det antages, at Unionen kan fortolke de folkeretlige regler, således som den forelæggende ret havde for øje, følger det af artikel 28 i Wienerkonventionen om traktatretten, som i sin egenskab af folkeretlig sædvaneret er bindende for Unionen og udgør en del af Unionens retsorden (jf. analogt dom af 25.2.2010, sag C-386/08, Brita, Sml. I, s. 1289, præmis 42), at medmindre en anden hensigt fremgår af den pågældende traktat, binder dens bestemmelser ikke en stat, der er part deri, med hensyn til nogen handling eller kendsgerning, som fandt sted forud for datoen for traktatens ikrafttræden.

23 En sådan anden hensigt, hvorefter en af Unionens kompetencer ville kunne udstrækkes til at omfatte faktiske omstændigheder som dem i hovedsagen, der har fundet sted forud for Unionens eksistens, fremgår ikke af traktaterne.

24 Heraf følger, at det er åbenbart, at Domstolen ikke har kompetence ratione temporis til at besvare de præjudicielle spørgsmål.

25 Hvad nærmere angår de af chartrets bestemmelser, som den forelæggende ret ønsker fortolket, er det tilstrækkeligt at bemærke, at ifølge chartrets artikel 51, stk. 1, er dets bestemmelser kun rettet til medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten. I medfør af samme artikels stk. 2 udvider chartret desuden ikke anvendelsesområdet for EU-retten ud over Unionens kompetencer og skaber ingen nye kompetencer eller nye opgaver for Unionen og ændrer ikke de kompetencer og opgaver, der er fastlagt i traktaterne. Domstolen skal således fortolke EU-retten i lyset af chartret inden for grænserne af de kompetencer, som den er blevet tildelt (dom af 15.11.2011, sag C-256/11, Dereci m.fl., Sml. I, s. 11315, præmis 71 og den deri nævnte retspraksis).

26 Da situationen i hovedsagen ikke henhører under EU-rettens anvendelsesområde, og Domstolen dermed ikke har kompetence, kan de påberåbte bestemmelser i chartret således ikke i sig selv danne grundlag for en ny kompetence.

27 Under disse omstændigheder må det konstateres, at det er åbenbart, at Domstolen ikke har kompetence til at behandle den anmodning om præjudiciel afgørelse, som Tribunale ordinario di Brescia har indgivet.

Sagens omkostninger

28 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

Af disse grunde bestemmer Domstolen (Tredje Afdeling):

Det er åbenbart, at Den Europæiske Unions Domstol ikke har kompetence til at behandle den anmodning om præjudiciel afgørelse, som Tribunale ordinario di Brescia (Italien) har indgivet.

Underskrifter